

OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO

SLOVENSKI TOPONIMI MED OGLEJEM IN SOČO

Maurizio Puntin je diletant, ki se odgovorno in uspešno ukvarja s toponomastiko.¹ doma je iz Fiumicella (fur. Flumisèl), kraja sredi toponomastično zanimivega teritorija med Oglejem in spodnjim tokom Soče, na katerem so se v teku nekaj tisočletij zvrstili narodi in jeziki, ki so zapustili bogate usedline. In Puntin razlaga z znanjem in s previdnostjo, ki sta pri tako zapleteni situaciji potrebna.

Omenjene jezikovne plasti se začenjajo s substratno osnovo, ki je povsem taka, kakršno poznamo v slovenskih krajih. Čudno je, pravi Puntin, da je oglejska latinizacija zapustila v neposredni bližini antične metropole izredno majhno število toponomastičnih prič, v glavnem zadevajo nekaj rimskih cest: te se krijejo z antično *Gemino*, ki je povezovala Oglej z vzhodom, ali so potekale nedaleč od nje. Barbarski vdori niso zapustili vidnih sledov v toponomastiki. Pač pa se po rojstvu modernih jezikov tu prepletajo imena furlanskega tipa (in teh je seveda velika večina) z imeni italijansko-beneškega tipa (ob morju jih je srečati več kot v notranjosti, prav tako kakor ob slovenski obali med Trstom in Devinom, ampak oblast *Serenissime* v teh krajih (1420–1791) ni šla mimo, ne da bi pustila nekaj sledov tudi v notranjosti), nemškega tipa (fevdalizem v Furlaniji, kakor pri nas, je nosil nemški predznak) in slovenskega tipa: razmeroma veliko število slovenskih imen v furlanski toponomastiki je v glavnem posledica rekolonizacije furlanskega teritorija, ki so ga zgodovinske, geografske in klimatske ujme pogostoma prizadele. Na teritoriju med Oglejem in Sočo je računati tudi in predvsem z dejstvom, da so reke in rečice pogostoma menjale strugo in ustvarjale močvare, tako da so bili nekateri okrajji dolgo neobljudeni in so jih komaj prizadevanja zemljiških posestnikov od poznega srednjega veka skozi novo dobo do prejšnjega stoletja nanovo oživila, ko so ti načrtovali gospodarsko ureditev krajev in privabljali kolone iz Veneta (*Villa Vicentina!*), a tudi iz naših krajev.

Prav je, da tudi mi evidentiramo vse slovensko toponomastično gradivo, raztreseno po Furlaniji z zelo širokim spektrom, mimo drobcev, ki jih poznamo po slovenistični literaturi (Oblak, Štrekelj, Ramovš idr.). Zato naj tu sestavim kritični seznam imen, ki jih Puntin v treh knjigah² naniza in analizira. Predstavil jih bom po enotnem alfabetskem redu furlanskega ali zgodovinskega imena in v oklepaju navedel knjigo in stran, kjer Puntin obravnava zadevni toponim, ter ubikacijo (gl. op. 2).

Briscis (PERTEGULIS 21), tako po ustnem izročilu, *Roggia Brischis* (IGM): ime vodnega toka, ki izvira pri Ajellu in spremenjeno večkrat ime: od starega mlina Tininin do Sacilletta je *Roja di Tininin*, od tod do Ause *Roje da vila*. P. se sklicuje na Bezlaja in na njegovo razlago podobnih imen iz antroponima, a navaja tudi etnik *briški* 'iz Brd' kot možen izvir rekolonizatorjev furlanskih pustot. V podporo navaja fur. apelativ *briscja* 'voziček', ki mu

¹ Toponomastična komisija pri Furlanskem filološkem društvu (Società Filologica Friulana, Via Manini 18, I 33100 Udine), ki jo vodi prof. Cornelio C. Desinan, koordinira delo številnih specialistov in diletantov, ki delajo na vsem furlanskem teritoriju, ter jim nudi resno metodološko in stvarno oporo. Sam Puntin je pozoren tudi na publikacije in metodologijo pri sosedih.

² Maurizio PUNTIN, *Pertegulis/Perteole, Tiuda/Ruda, toponomastica del territorio*, Comune di Ruda, 1990; odslej bom rabil kratico PERTEGULIS oz. RIUDA za ustrezni del knjige. – *Toponomastica del territorio comunale di Villa Vicentina*, v knjigi *La Vila, Cenni storici e toponomastica* s prispevki več avtorjev, Comune di Villa Vicentina, brez datuma (a 1993). Odslej bom rabil kratico LA VILA. – *La toponomastica antica di Fiumicello e dintorni, ovvero fra Aquileia e le acque dell'Isonzo*, v knjigi *Flumisel* s prispevki več avtorjev, a cura di Giorgio Milocco, 1995; odslej bom rabil kratico FLUMISEL.

je našel sorodstvo v apelativu *briska* 'isto', ki ga rabi judovski pisatelj Singer, doma iz Galicije.

Zaradi množinske oblike (fur. sigmatični plural) se mi zdi verjetnejša razlaga iz etnika; dodal bi še možnost razlage iz toponima *Brišče* v zgoniški občini, dokumentiranega od l. 1308, in izvirnega etnika in priimka *Brišček*.³

Cladiza (RIUDA 59, FLUMISEL 39, 41), 1346 *sedimen unum molendini ruinati supra flumen Cladiza quod flumen egreditur Lisoncium veterum*; to je vodni tok, ki se je nekoč stekal v staro Sočo, bržkone današnji Isonzat. P. izvaja ime iz slov. *hlad* 'mraz' in omenja enakoglasno rečno ime v bližini Scodovacce.

V primerjavi z vodnim imenom *Hladnik* (SVII, 208), izkazuje to ime arhaično podobo.

Lama dei Cosarci (FLUMISEL 39); fur. apelativu *lama* 'močvirnato polje, mlaka, laguna' sledi svojilni determinativ z množinskim imenom, ki ga P. navaja kot primer slovenske toponomastike v bližini Ogleja; imena sicer ne pojasnjuje.

Pomanjkanje zgodovinskega gradiva ne dovoljuje povsem zanesljive razlage, tudi ne vemo za točno izgovarjavo. Po vsi priliki pa je izhajati iz poklicnega imena *kozár* ali iz njega izvedenega vzdevka ali priimka.

Coviza, Còvisa (PERTEGULIS 23), 1543 *rugiam dictam la Coviza*, 1811 *Coviza*, ustno izročilo *Còvisa*; P. izhaja iz slov. imena (*Ja*)*Kóvic*, iz katerega naj bi nastali priimki slov. *Kovic*, fur. *Jacovissi* ipd.

Namakalni kanali nosijo pogostoma ime po lastniku, zato lahko sprejmemo Puntinovo razlago.

Crocara, Croccara (CN), **Crocaris** (ustno izročilo; FLUMISEL 49) izvaja P. 'morda' iz vzdevka ali antroponima po slov. zoonimu *krókar*.

Curit (FLUMISEL 59, op. 12, arhaični toponim v tržiču) = slov. *koríto*.

Draga (RIUDA 63), ime jezerca = slov. *drága*

Gàbris (RIUDA 64) pri Vilešah v bližini Tera; fur. sigmatični plural slov. fitonima *gáber*.

Gradiscjùta (RIUDA 65), 1811 *Gradiscia*, danes tudi *Li' Gardiscjùtis*, verjetno ime dveh krajev severno in vzhodno od Rude. Hibrid iz slov. *gradišče* + fur. formant *-uta*, tudi s sigmatičnim pluralom.

Grize, Grizis (RIUDA 66), 1811, ustno izročilo *Grissis*, v občinskih dokumentih *Gri-cis*, iz sr. v. nemščine preko slovenščine.

Griža je zelo pogosten mikrotoponim na Krasu in drugje v slov. prostoru.

Gurissizis (PERTEGULIS 27) v bližini Joannisa; fur. sigmatični plural slov. apelativa *goričica*.

Latoch (PERTEGULIS 28), 1527 *rugia vocata latoch* < slov. *òtok*.

Izhajati je iz naglasne oblike po stranskih sklonih *otók-* z aglutiniranim fur. spolnikom (*i*)l (prim. *Lisoncium* p. g. *Cladiza*) in akanjem, ki je tu lahko privzeto iz pogostne priosotnosti tega pojava vzdolž vse slovenske jezikovne meje.

Loca (PERTEGULIS 29) = slov. *lòka*

Milòchis (PERTEGULIS 29) pri Saciletu; **Milotis, Milochis** (RIUDA: 68) 1811, 1874 (avstrijski kataster), severno od Rude; P. izvaja iz fur. priimka *Milocco* ali iz slov. apelativa *mláka*. Za fur. substitucijo slov. *ml* > *mil* prim. Pavle MERKŮ, *Onomastični problemi na slovensko-romanski meji*, Zbornik referatov četrte jugoslovanske onomastične konference, Ljubljana, 1981, 391.

³ Gl. Pavle MERKŮ, *Toponomastika občine Zgonik*, Zgonik, 1995, 14.

Mlacha (RIUDA 68), 1481 *Braida detta Milacha* = slov. *mláka*. Morda je le starejša oblika zgornjega imena *Milochis, Milotis*. Podobni toponimi so še pri Aiellu, Tapoglianu, Claiuanu in drugje.

Moz (FLUMISEL: 54): »Toponim, ki ni več v rabi, izhaja iz dokumenotov iz XIX. stoletja v zvezi z regulacijskimi deli ob Soči. Morda je slovenski izraz v zvezi z *múža* 'močvirje'.«

Težko verjamem. Slov. imena ohranjajo v romanskih ustih v glavnem neokrnjeno arhaično podobo; tu bi nastopilo več sprememb (vokal, spol). Sploh pa je ta apelativ odsoten v toponomastiki slov. zahoda. Da bi se bil ohranil le tu in pri verigi Mužcev, kakor menijo nekateri furlanski filologi?

Noacco (PERTEGULIS 33), 1533 *su la via de noacco* = *novák*.

Izredno pogosten priimek v zahodni Benečiji in pogosten toponim in mikrotoponim v vzhodni Furlaniji.

Ottocchio (FLUMISEL 39), 1811, otok v spodnjem toku reke Sdobba, danes *Le Toccoche* pri S. Canzian d'Isonzo (PERTEGULIS 29) = *ótok*.

Pizzàca (FLUMISEL 39); *Pizzaca* (CN), po ustnem izročilu **Pissaca** (FLUMISEL: 54). Leta 1817 je v Perteolah izpričan kmet *Joseph Pizach* in ta priimek, morda slov. izvira, je lahko v zvezi s težko razločljivim toponimom.

Tudi če res srečamo v slov. prostoru nekaj priimkov, ki so videti podobni navedenemu, ni lahko najti zveze s toponimom.

Pojane (FLUMISEL 40), **Pojanis** (RIUDA 70) = *poljána*.

Z narečnim prehodom *lj > j*, ki je bil nekoč značilen za ves skrajni slov. zahod; danes ga ohranjajo samo rezijanski in beneški dialekti.

Pustot, Pustota, Pustote (PERTEGULIS 40), **Pustotis** (LA VILA 133) = *pustôta*.

Sachozane (FLUMISEL 59, op. 12), naselje severno od Pierisa, ki ga je l. 1490 poplavljen Soča uničila. Ime je videti slovensko.

Arhaično stanovniško ime na *-jane*? Komaj verjetno. V tem primeru bi morali brati *Zakožáne (ali, manj verjetno, *Sakožáne): rekonstrukcija ne prepričuje. Vsak drug poskus branja zamota problem. Je ime res slovensko? Ne upam si tega trditi. Če je to edinstven zapis s konca XV. stoletja, bo težko rekonstruirati pravo podobo imena.

Scôfa (FLUMISEL 39), **Scofa** (RIUDA 81), 1811, kraj jugozahodno od Rude < slov. priimka *Škof*.

Studensi (FLUMISEL 38), polotok južno od Turriaca = *studénci*.

Vongul (PERTEGULIS 49), 1527 *campi quatuor li del vongul, rugia vongul praedicta*, 1811, *Roja del Vongolo* < sl. *qgɔtɔ*.

K tem toponimom je dodati dva antroponima (FLUMISEL 43), in sicer ime dveh kmetov, ki sta v XIV. stoletju delala na posestvih benediktinske opatije sv. Martina v Beligni: *Cudes* in *Vuc*.

Kratice:

IGM – Vojaške karte na 25.000, ki jih je l.1962 izdal Istituto Geografico Militare iz Firenc NC, 1811 – Napoleonski kataster

fur. – furlanski

Pavle Merkuš
Trst